



Lausunto eduskunnan talousvaliokunnalle euroalueen lähentymistä ja kilpailukykyä edistävän talousarviovälineen rahoittamisesta valtiosopimuksen kautta

Viime vuonna euroryhmä on valmistellut euroalueen lähentymistä ja kilpailukykyä edistävän talousarviovälineen (ns. "eurobudjetin") käyttöönottoa. Uusi talousarvioväline olisi osa *uudistusten ja investointien tukiohjelman*, joka sisältäisi myös kaikille EU-maille tarkoitetun teknisen tuen välineen ja euroalueen ulkopuolisille maille suunnatun lähentymis- ja uudistusvälineen. Euroalueen maat saavuttivat 9.10.2019 sovun monista euroalueen uutta talousarviovälinettä koskeneista avoimista kysymyksistä. Valtiovarainministeriön perusmuistio VM2020-00032 (seuraavassa: perusmuistio) tarkastelee euroalueen talousarviovälineen valmistelun myöhempää etenemistä.

Perusmuistion mukaan jotkut jäsenmaat haluaisivat, että euroalueen uutta talousarviovälinettä rahoitettaisiin osin myös EU:n rahoituskehityksen ulkopuolella erillisen valtiosopimuksen perusteella. Talousarviovälineen rahoituskehityksen sisällä rahoitettavaksi osuudeksi on perusmuistion mukaan esitetty 13 miljardia euroa (s. 1). Valtiosopimuksella rahoitettava osuus olisi epävirallisten ehdotusten mukaan samaa suuruusluokkaa kuin rahoituskehitykseen sisältyvä osuus (s. 4).

Valtiosopimuksen perusteella rahoitettu uuden talousarviovälineen osa on siis varsin pieni esimerkiksi EU:n koko rahoituskehitykseen verrattuna. Valtiosopimuksen tarkoituksena olisi kuitenkin luoda rahoituskanava, jonka kokoa voitaisiin myöhemmin muuttaa. Kuten perusmuistiossa aiheellisesti huomautetaan, valtiosopimuksella voisi olla taloudellisia ja budjettivaltaan liittyviä vaikutuksia, joiden mittaluokkaa on vaikea arvioida (s. 6).

Jos valtiosopimuksen merkitys myöhemmin kasvaisi, siihen liittyneiden maiden yhdentymiskehitys saattaisi edetä oleellisesti nopeammin kuin sen ulkopuolelle jättäytyneiden maiden. Kysymys tällaisen kehityksen – ns. "kahden nopeuden EU:n" – toivottavuudesta on ensisijaisesti poliittinen eikä taloudellinen. Erilaisia "kahden nopeuden EU:n" skenaarioita taloustieteilijän näkökulmasta vertaillaessa voidaan kuitenkin todeta, että nopeasti yhdentyvän "ytimen" ja hitaammin yhdentyvän tai pysyvästi vähemmän yhdentyneeksi jäävään "periferian" rajan asettamista euroalueen rajoille ei ole mitään syytä pitää optimaalisena rajalinjan valintana.

Perusmuistiossa mainittu (s. 2) uudistusten ja investointien tukiohjelman asetusehdotus ei ole vielä julkinen, mutta euroalueen uuden talousarviovälineen osalta rahoitettavien uudistusten ja investointien valinta perustuisi ilmeisesti komission viimevuotiseen asetusehdotukseen euroalueen lähentymistä ja kilpailukykyä edistävän talousarviovälineen ohjauskehityksestä (COM (2019) 354 final). Ko. asetusehdotuksen mukaan neuvosto antaa euroalueen maille maakohtaisia ohjeita, jotka kuvaavat komissiolle ehdotettaviksi soveltuvia uudistus- ja investointipaketteja. (COM (2019) 354 final, artikla 5). Ääritapauksissa asetusehdotuksen menettely voisi johtaa tilanteeseen, jossa jokin euroalueen maa voisi saada rahoitusta uudesta talousarviovälineestä vain, jos se "ehdottaisi" niitä investointeja ja uudistuksia, jotka Euroopan komissio on sen puolesta valinnut.

Lähentymistä ja kilpailukykyä edistävän välineen rahoittaminen valtiosopimuksella kasvattaisi Euroopan komission maakohtaisten suositusten ja ohjeiden merkitystä etenkin jos rahoituskehityksen ulkopuolista "eurobudjetin" osaa kasvatettaisiin myöhemmin. Komission suositukset puuttuvat usein politiikan ja taloustieteen välimaastoon sijoittuviin kansallisen tason kiistakysymyksiin, ja suositusten painoarvon kasvattaminen sopii huonosti yhteen toissijaisuusperiaatteen kanssa. Arviot eri maille ehdotettujen rakenneuudistusten ja investointipakettien hyödyllisyydestä ja tarpeellisuudesta perustuvat väistämättä



taloudellisia tosideikkoja koskevien käsitysten ohella poliittiseen näkemykseen siitä, millaiseen yhteiskuntaan uudistuksilla ja investoinneilla tulisi pyrkiä. Kun komissio valitsisi uuden talousarviovälineen kautta tukemansa uudistukset ja investoinnit euroalueen maiden tekemien ehdotusten joukosta, sen tekemät valinnat ilmentäisivät osin sen poliittisia preferenssejä, ja siksi se saattaisi rahoitettavia uudistuksia valitessaan puuttua toissijaisuusperiaatteen vastaisesti jäsenmaitensa poliittisiin linjauksiin. On myös perusteltua syytä epäillä, olisiko komissiolla riittävää kompetenssia sellaiseen ehdotettujen uudistusten ja investointipakettien hyödyllisyyden arviointiin, jota uuden talousarviovälineen järkevä käyttö siltä edellyttäisi.

Helsingissä 12.2.2020

Ilkka Kiema
Tutkimuskoordinaattori, ennustepäällikkö
Palkansaajien tutkimuslaitos